

ROZWÓJ REGIONU W WARUNKACH GOSPODARKI OTWARTEJ

Henryk WNOROWSKI

1. Wstęp

Jedną z charakterystycznych tendencji we współczesnej gospodarce światowej jest bezpośrednia współpraca między wyodrębnionymi jednostkami terytorialnymi różnych państw – regionami. W zachodniej Europie przyjęło się to określać pojęciem „Europa regionów”. Intensyfikacja tej współpracy postępuje wraz z coraz większym otwieraniem się gospodarek i rzecz jasna nie może odbywać bez aktywnego uczestnictwa państw, w skład których dane regiony wchodzi.

Polityka regionalna jest jedną z młodszych polityk, aczkolwiek współcześnie prowadzonych powszechnie niemalże we wszystkich krajach. Powstała ona i rozwinęła się w krajach europejskich pod wpływem przesłanek i uwarunkowań o charakterze międzynarodowym. Potrzeba jej stosowania wynika z występowania w świecie coraz silniejszych tendencji integracyjnych, które stwarzają potrzebę rozwiązywania różnych problemów społeczno-gospodarczych w drodze współdziałania rządów oraz władz regionalnych i lokalnych. Jednocześnie spowodowane jest to umiędzynarodowieniem wielu problemów regionalnych i podejmowaniem ich realizacji przez organizacje międzynarodowe.

Najważniejszą przyczyną rozwoju polityki regionalnej były rosnące zróżnicowania międzyregionalne. Prowadziło to do głębokiej i wieloletniej marginalizacji społecznej i ekonomicznej wielu regionów najwyżej rozwiniętych państw świata. W celu przeciwdziałania tym niekorzystnym dla rozwoju społeczno-ekonomicznego zjawiskom po drugiej wojnie światowej wypracowano pewien zestaw standardowych instrumentów, których zastosowanie pozwalało na ograniczenie skali zróżnicowań regionalnych i wyeliminowanie najbardziej rażących patologii rozwojowych.

Podstawy polityki regionalnej zostały sformułowane już we wstępie do Traktatu o utworzeniu EWG i w art. 2 tego traktatu. We wstępie bowiem stwierdza się, że zadaniem EWG jest między innymi harmonijny rozwój gospodarczy, który zmniejszy różnice i zacofanie między regionami Wspólnoty. Podobną treść zawierają postanowienia art. 2 Traktatu o utworzeniu EWG.

Mimo zapisów w Traktacie Rzymskim o wspieraniu przez Wspólnotę harmonijnego rozwoju obszaru EWG, systematyczna polityka regionalna na szczeblu ponadnarodowym nie była podejmowana do połowy lat siedemdziesiątych. Do 1974 roku wspólne działania zmierzające do łagodzenia różnic w rozwoju poszczególnych regionów Wspólnoty były doraźne i na niewielką skalę. W początkowym okresie polityka regionalna Wspólnoty była skoncentrowana jedynie na koordynowaniu i zabezpieczaniu polityk regionalnych państw członkowskich. Miało to na celu zapobieganie nieprawidłowościom i wypaczeniom, powstającym na tle konkurencji pomiędzy tymi państwami o subwencje. Wprawdzie początkowo subwencje te przynosiły korzyści poszczególnym regionom, obciążając przy tym inne równie potrzebujące, w ostateczności jednak polityka regionalna prowadzona przez poszczególne państwa okazała się nieskuteczna.

Za prowadzeniem wspólnej polityki regionalnej przemawiały znaczne rozpiętości w poziomie rozwoju gospodarczego pomiędzy poszczególnymi regionami, występujące od chwili powstania tej organizacji, które w trakcie procesów integracyjnych wcale nie ulegały ograniczeniu, wręcz przeciwnie – pogłębiły się. Regiony centralne rozwijały się bowiem w EWG znacznie szybciej aniżeli regiony peryferyjne. Stąd produkt globalny na jednego mieszkańca w regionach najbiedniejszych stanowił w połowie lat siedemdziesiątych 1/5 produktu w regionach najbogatszych.

Na ten stan rzeczy złożyło się wiele różnorodnych przyczyn. Wiązały się one zarówno z peryferyjnym położeniem regionów zacofanych, jak i niewystarczającym ich wyposażeniem w kapitał, a także niskim poziomem kwalifikacji ogólnych i zawodowych ludności, niedostatecznie rozwiniętą, w stosunku do potrzeb przedsiębiorstw i gospodarstw prywatnych, infrastrukturą oraz niekorzystną strukturą gospodarki z dominacją rolnictwa i wysokim poziomem bezrobocia. Dysproporcje te pogłębiały się po każdorazowym rozszerzaniu składu członkowskiego Wspólnoty.

Według raportów Komisji Europejskiej, jedną z głównych przyczyn nierównomierności rozwoju regionalnego są różnice w produktywności i konkurencyjności. W ocenie Komisji istotne jest poprawianie konkurencyjności regionów jako podstawy dla trwałego i zrównoważonego rozwoju regionów. Proponuje się, aby poprzez instrumenty aktywnej polityki regionalnej działać na sferę badawczo-rozwojową (B+R) w dziedzinach strategicznych, a także promować innowacje i przyspieszać dyfuzję w skali regionu i mobilizować zasoby kapitałowe regionu, szczególnie poprzez kapitał podwyższonego ryzyka dla inwestowania w nowe technologie.

Prowadzona do połowy lat siedemdziesiątych w krajach Wspólnoty polityka strukturalna, w polu zainteresowania której znalazły się również regiony zacofane, nie przyniosła oczekiwanych rezultatów. Proces ograniczania dysproporcji w poziomie rozwoju między poszczególnymi regionami, mimo realizacji dyrektywy Rady w sprawie modernizacji gospodarstw rolnych¹, przebiegał w niezadowalającym tempie, dlatego władze Wspólnoty w drugiej połowie lat siedemdziesiątych przystąpiły do opracowania koncepcji długookresowej polityki regionalnej. Do finansowania tej polityki został utworzony w 1975 r. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego zasilany z budżetu Wspólnoty. Z perspektywy czasu można stwierdzić, że od tamtego czasu nasiliła się w polityce strukturalnej Wspólnoty tendencja do jej regionalizacji, z jednoczesnym skierowaniem uwagi na kraje śródziemnomorskie, Irlandię, Irlandię Północną i Szkocję.

2. Polityka regionalna UE i Polski

Zwolennicy zwiększania roli regionów w zjednoczonej Europie podkreślają, że obecnie, gdy o sile i znaczeniu państw decyduje ich zdolność konkurencyjna, skuteczność działania, wzrost gospodarczy, wykształcenie obywateli, stopień ich zaangażowania w sprawy społeczne, a także połączenie tradycji z nowoczesnością, tylko mądra polityka regionalna może uwolnić drzemiącą w społeczeństwach energię i zapewnić wykorzystanie ich możliwości [4, s. 117]. Wymaga to ciągłej aktualizacji polityki regionalnej.

Reformę wspólnej polityki regionalnej przeprowadzono w latach 1989-1993 w związku z wprowadzaniem Jednolitego Rynku Europejskiego. Było to przedsięwzięcie o doniosłych skutkach oparte na przeświadczeniu, że w „Europie bez granic” podstawo-

---

¹ W latach 1973-1976 w krajach Wspólnoty zostało sporządzonych 77 661 planów rozwoju gospodarstw rolnych, por. [2].

wą jednostką ekonomiczno-społeczno-terytorialną będzie nie państwo, a region. Dlatego też jednym z kluczowych elementów polityki ekonomicznej Unii staje się polityka regionalna, natomiast zacieraniu dawnych podziałów międzypaństwowych służyć ma m.in. Fundusz Spójności¹. Aby polityka regionalna mogła wywiązać się należycie z jej nowych, zwiększonych zadań, musiała zostać wyposażona w większe możliwości skutecznego działania. Temu celowi mają służyć: koncentracja środków rozproszonych dotychczas w różnych funduszach (regionalnym, rolnym, socjalnym), zastosowanie zasady subsydiarności do rozwiązywania zadań regionalnych z jednoczesnym zaktywizowaniem władz lokalnych w tej dziedzinie, wytypowanie celów polityki regionalnej oraz wzmocnienie systemu kontroli i monitoringu. Na pierwszy plan wysunęła się problematyka współpracy transgranicznej między regionami, które z racji dotychczasowego usytuowania znalazły się w niekorzystnej sytuacji pod względem poziomu rozwoju.

W ramach Wspólnoty istnieje 10 tys. km granic, do których bezpośrednio przylega 15% obszaru Unii z 10% ludności. W ciągu czterech lat reformy, Komisja podjęła wiele inicjatyw w dziedzinie współpracy transgranicznej. Największą z nich w sensie finansowym był wprowadzony w lipcu 1990 r. Interreg, którego trzema kluczowymi celami były:

- pomoc regionom wewnątrzgranicznym w rozwiązywaniu problemów ekonomicznego niedorozwoju wynikającego z ich granicznego statusu, a zwłaszcza z zmiany ich sytuacji spowodowanej przejściem do JRE,
- zachęcanie do rozwijania współpracy przez granice między regionami wewnątrzgranicznymi,
- przygotowanie zewnątrzgranicznych regionów Wspólnoty do ich nowych funkcji, jakie przyjdzie im spełniać na styku JRE z obszarami państw nieczłonkowskich.

Równoległe z Interreg, Komisja promowała wiele projektów pilotowych zmierzających do ożywienia współpracy w ekonomicznym rozwoju regionów i miast na całym obszarze Wspólnoty.

Na ile skuteczna w ogóle jest polityka regionalna Wspólnoty można sądzić po wielkości i dynamice wzrostu środków przeznaczanych na jej realizację przy założeniu, że jest to tylko część, w zasadzie nie więcej niż połowa funduszy przeznaczanych przez państwa członkowskie na wykonanie poszczególnych projektów regionalnego rozwoju. Intencją jest, aby wydatki były kierowane do najmniej rozwiniętych krajów członkowskich.

Nie bez znaczenia jest stanowisko Parlamentu Europejskiego w tej sprawie, (jako czynnika – na razie – bardziej opiniotwórczego niż współdecyzyjnego). Otóż popiera on tworzenie systemu współpracy władz i regionów transgranicznych w dziedzinie rozwoju ekonomicznego, społecznego, politycznego i kulturalnego. Zaleca koncentrowanie uwagi na ochronie środowiska, potrzebie konsultowania ludności po obu stronach granicy – przed zbudowaniem przemysłu uciążliwego dla środowiska, na wspólnym planowaniu miejskim i wiejskim, gdy chodzi o energię, sieć wodną, odpady i ścieki, na planowaniu w zakresie ochrony zdrowia. Kolejnym istotnym krokiem w kierunku aktywnego uczestnictwa regionów w integracji europejskiej było ustanowienie Komitetu Regionów w traktacie z Maastricht.

Jeśli chodzi o polską politykę regionalną, to nie przypominała ona dotychczas wspól-

---

¹ Szerzej nt. polityki spójności w [5].

nej polityki regionalnej, zwłaszcza pod względem koncepcji, środków finansowych, planowania, zagospodarowania przestrzennego oraz inicjatyw i realizacji zadań regionalnych. Transformacja ustroju na początku lat dziewięćdziesiątych oznaczała dla polityki regionalnej ciężkie czasy. Wymagania polityki makroekonomicznej zdominowały problemy rozwoju, zaś funkcje redystrybucji regionalnej państwa zostały mocno ograniczone [10, s. 13]. Polityka regionalna została ograniczona praktycznie do prób łagodzenia skutków bezrobocia tam, gdzie jego poziom przekroczył 1,75-krotnie średnią krajową, tj. w „obszarach szczególnie zagrożonych wysokim bezrobociem strukturalnym”. Obszary te stały się właściwie jedynymi podmiotami interwencji „centrum”, przy czym bezpośrednie narzędzia wsparcia zostały zunifikowane bez względu na istniejące między regionami różnice. Do instrumentów tych należały głównie środki ochrony socjalnej oraz pobudzanie bezpośrednie i pośrednie rozwoju gospodarczego.

W pierwszych latach transformacji środki przeznaczane z budżetu państwa bezpośrednio na realizację zadań regionalnych były znikome i podobnie jak środki pochodzące z pomocy zagranicznej, były wykorzystywane w oderwaniu od celów polityki regionalnej. Politykę tę realizowały poszczególne ministerstwa, bez jakiegokolwiek koordynacji, kierując więcej środków do tych województw, które wywierały najsilniejszą presję z powodu szczególnego spiętrzenia problemów socjalnych.

Dopiero w połowie okresu transformacji zwrócono uwagę na to, że zróżnicowania regionalne narastają, a negatywne skutki wysokiego bezrobocia zagrażają spokojowi społecznemu. Nieśmiało zaczęła pojawiać się wówczas polityka regionalna, odpowiadająca na te współczesne wyzwania rozwojowe. Pierwszym dokumentem, który dotyczył tej problematyki, były założenia polityki społeczno-gospodarczej przyjęte przez Sejm RP w październiku 1992 r. O generalnym powrocie problemów polityki regionalnej do pierwszoplanowych zagadnień kraju przesądziły reformy ustrojowe z 1998 r., w wyniku których powstał podmiot władzy regionalnej, skoncentrowany w Sejmikach Wojewódzkich zrekonstruowanego nowego układu terytorialnego regionów w Polsce.

Narzędzia polityki regionalnej wykorzystywane w Polsce dotychczas obejmowały:

- środki rezerw celowych budżetu państwa (w budżecie państwa w latach 1994 i 1995 na bezpośrednią pomoc dla regionów przeznaczano 0,1% wydatków),
- środki Funduszu Pracy przeznaczone na aktywne formy zwalczania bezrobocia,
- środki zagraniczne na bezpośrednią pomoc dla regionów¹.

Twarde ograniczenia budżetowe i wynikający z nich generalny niedobór środków powodują, że współfinansowanie nakładów UE będzie przez wiele lat najważniejszą pozycją wydatków publicznych w sferze polityki regionalnej. Innymi słowy, zakres regionalnej polityki Polski, nie związanej z Unią Europejską, będzie w nadchodzących latach bardzo ograniczony. Oznacza to, że podstawowe priorytety Polski w sferze rozwoju regionalnego muszą być realizowane w sposób niesprecyzyjny z rozwiązaniami UE [6].

3. Problem wyboru drogi rozwoju

Ta bardzo krótka diagnoza stanu polskiej polityki regionalnej w ostatnich latach przesądza o potrzebie podjęcia działań w kierunku tworzenia bardziej kompletnych kon-

---

¹ Środki te napływały do Polski w ramach programów pomocowych UE: Phare – STRUDER, Phare – STRUDER 2, Phare – RAPID, Phare – CROSSBORDER, Program Inicjatyw Lokalnych Phare (PIL), Phare – IN-RED i program pomocy dla małych i średnich przedsiębiorstw zniszczonych w powodzi 1997 r.

cepcji rozwoju regionalnego. Potrzeba ta zaś wspomagana jest jeszcze przez proces otwierania się polskiej gospodarki, na który oddziałują następujące zjawiska:

- Integracja europejska i dążenie Polski do wejścia w skład Unii Europejskiej;
- Globalizacja zjawisk gospodarczych, będąca jednym z najważniejszych megatrendów naszej epoki;
- Liberalizacja obrotów międzynarodowych, przyspieszona po podpisaniu Rundy Urugwajskiej GATT;
- Powolne „otwieranie się na Wschód” (wzrost znaczenia obrotów towarowych z tym obszarem świata) [11].

Aspekt otwierania gospodarki podnosi rangę wcześniej artykułowanego celu polityki regionalnej – poprawy konkurencyjności poszczególnych regionów¹. Wyzwanie to jest szczególnie aktualne dla polskiej sytuacji końca lat dziewięćdziesiątych. Konkurencyjność gospodarki Polski jest oceniana przez ekonomistów nisko, z rzadką jednogłównością. Pogląd taki znajduje potwierdzenie w badaniach prowadzonych przez organizacje międzynarodowe, rozliczne ośrodki krajowe i zagraniczne, na poziomie gospodarki narodowej, gospodarek regionów, przedsiębiorstw i produktów. W każdym z tych przypadków – niezależnie od podejścia metodycznego, okresu czy szczebla agregacji analizy – wnioski są podobne.

Wspieranie konkurencyjności regionów ma więc szansę odbywać się jedynie z pomocą profesjonalnie opracowanych scenariuszy rozwoju [9]. Racjonalne decyzje rozwojowe, także w regionie, powinny się we współczesnych warunkach opierać na określonej wizji przyszłości. Chcąc racjonalnie działać, trzeba po prostu wiedzieć w jakim kierunku się zmierza, aby wybory nie były przypadkowe. Podstawą racjonalnego działania w warunkach współczesnych wyzwań rozwojowych powinna więc być wizja przyszłości, która na etapie myślenia bardziej profesjonalnego powinna ulec przekształceniu w społecznie akceptowaną strategię rozwoju. Strategia jest czymś, co ma fundamentalny wpływ na życie lub śmierć, na sukces lub porażkę, na zacołanie bądź na rozwój, stąd jej znacząca rola także w kontekście regionalnym².

Kluczową kwestią w procesie konstruowania strategii rozwoju regionu wydaje się dzisiaj kwestia wydolności systemu gospodarczego. Niezależnie od tego, jak zostaną zdefiniowane cele rozwoju regionalnego, możliwości ich urzeczywistnienia uzależnione są każdorazowo od dwóch zjawisk:

- przyjętego modelu polityki makroekonomicznej i wynikającej z niego polityki rozwoju regionalnego;
- możliwości ekonomicznych kraju.

Polityka ekonomiczna państwa decyduje o pojawieniu się wielu zjawisk modyfikujących zachowania podmiotów funkcjonujących na poziomie regionalnym i lokalnym. O jej jakości, mierzonej skutecznością i proefektywnościowymi wynikami, decydują dwie uniwersalne właściwości: konkretne rozwiązania w zakresie szczegółowych instrumentów oddziaływania oraz stabilność w czasie raz przyjętej hierarchii celów i sposobów ich osiągania. W aspekcie rozważanego problemu podstawowe znaczenie ma drugi jej walor, a mianowicie stabilność w czasie. Stabilność polityki ekonomicznej warunkuje stabilność makroekonomicznych procesów sfery realnej, bez której trudno

---

¹ W ostatnich latach problem konkurencyjności został uznany za istotny także na poziomie regionalnym, por. [8, s. 87-99].

² Por. [3].

wyobrażać sobie możliwość dokonywania trafnych wyborów w zakresie projektowania kierunków działań tworzących scenariusze realizacyjne strategii oraz horyzontów czasowych osiągnięcia zakładanych celów.

Stabilna i konsekwentna polityka makroekonomiczna pozwala w sposób wiarygodny przyjmować – jako ograniczenia brzegowe strategii regionalnych – wartości takich parametrów w horyzoncie przewidywania, jak: poziom inflacji, średnia stopa bezrobocia, kursy walut, stopy procentowe. Ich pochodnymi natomiast mogą być wiarygodne ustalenia w zakresie: makroekonomicznej stopy wzrostu, rozmiarów inwestycji publicznych, a w efekcie, spodziewanej wysokości transferowanych do regionów środków publicznych [1, s. 22].

Potencjalne pole wyboru można obecnie sprowadzić do alternatywy kontynuacji dotychczasowej strategii rozwoju bądź do racjonalizacji dotychczasowego wzorca. Z przestrzennego punktu widzenia „droga kontynuacji” oznacza strategię rozwoju prowadzącą do dalszej polaryzacji aktywności gospodarczej w układzie bieguny wzrostu-peryferie. Negatywne konsekwencje takiej strategii opisywano wcześniej. W związku z tym, wybór jest jakby łatwiejszy, pozostaje jedynie „droga racjonalizacji”, oznaczająca strategię wyrównywania dysproporcji regionalnych.

4. Rekomendacje dla budowy strategii rozwoju regionu

W ten sposób utwierdziliśmy się w potrzebie opracowania strategii rozwoju w ujęciu regionalnym i doszliśmy do określenia przesłanek wyjściowych przesądzających o jej charakterze. Konkretny program może być pisany dla konkretnego regionu zgodnie z regułami budowy strategii. Autor w tym miejscu pragnie zwrócić uwagę jedynie na najważniejsze uwarunkowania i sformułować ogólne zasady polityki rozwoju regionalnego, mające zastosowanie do wszystkich polskich regionów.

Jakkolwiek czynników wpływających na strategię może być wiele, to podstawowe znaczenie dla polskich regionów ma perspektywa integracji z UE. Procesy integracji w sferze społecznej i gospodarczej, nowe pod względem kierunków i natężenia powiązania infrastrukturalne stanowiąc będą podstawę przemian strukturalnych Polski w pierwszych dziesięcioleciach XXI wieku. Ich istotną konsekwencją będzie historyczna szansa wejścia Polski do jednego z kilku kształtujących się współcześnie biegunów rozwoju gospodarki światowej.

Wejście Polski do UE stworzy dla regionów szczególne szanse w dziedzinie inwestycji bezpośrednich. Obowiązująca w UE klauzula „kraju pochodzenia”, która uzależnia korzystanie z przywilejów celnych wspólnoty od spełnienia wymogu, aby co najmniej 47% wartości wyrobu eksportowanego na ten rynek było wytworzone na terenie UE lub kraju z nią stowarzyszonego, zapewni niewątpliwie zainteresowanie polskim rynkiem kapitału pochodzącego nie tylko z krajów UE. Inne szanse niewątpliwie związane będą także z naszym przyszłym członkostwem w Unii, ich właściwa identyfikacja może jednak nastąpić po przeprowadzeniu analizy strategicznej konkretnego regionu.

Zasady w równym stopniu dotyczą wszystkich regionów, a te najważniejsze to:

- **Koncentracja środków**, jej stosowanie wymaga przeznaczenia środków na niewielką liczbę precyzyjnie określonych celów oraz geograficznej koncentracji wsparcia;
- **Programowania rozwoju**, polegającego na finansowaniu nie pojedynczych projektów, ale kompleksowych i zintegrowanych programów rozwoju. Oznacza to przygotowywanie w poszczególnych regionach dokumentów planistycznych

- odpowiadających pewnym standardowym wymogom określonym przez UE;
- **Partnerstwa**, która odnosi się do dwójakiego rodzaju relacji:
    - między władzami publicznymi różnych szczebli (organami UE, krajowymi, regionalnymi oraz lokalnymi),
    - między władzami publicznymi, organizacjami społecznymi i podmiotami gospodarczymi (tzw. partnerstwo publiczno-prywatne),
  - **Dodawalności środków**, która oznacza, że fundusze UE nie zastępują, lecz powiększają krajowe środki publiczne przeznaczone na strategię rozwoju regionalnego;
  - **Komplementarności**, oznacza ona wzajemne uzupełnianie się działań podejmowanych z inicjatywy krajowej i wspólnotowej. Konsekwencją przyjęcia tej zasady jest określenie udziału finansowego UE w relacji do wydatków krajowych;
  - **Subsydiarności**, jako uniwersalnego wyrazu filozofii rozwoju regionalnego. W warunkach UE przyjęto, że problem stosowania tej zasady pozostaje przede wszystkim sprawą danego państwa członkowskiego, a organy Unii ingerują w tę dziedzinę jedynie pomocniczo, biorąc pod uwagę skalę całego ugrupowania;
  - **Koordynacji**, odnoszącej się do dwóch grup zagadnień. Po pierwsze, wykorzystania wszystkich funduszy strukturalnych oraz wszystkich pozostałych instrumentów finansowych, oznacza to potrzebę kompleksowego podejścia do problemów rozwoju regionalnego oraz zastosowania czytelnych mechanizmów koordynacji polityki państwa w tym obszarze. Po drugie, dążenia do bardziej harmonijnego zagospodarowania przestrzeni europejskiej;
  - **Kompatybilności** z innymi strategiami wspólnotowymi, a przede wszystkim z ustawodawstwem wspólnotowym dotyczącym polityki ochrony konkurencji, przejrzystości zamówień publicznych, ochrony środowiska itp. Unia przywiązuje istotne znaczenie do zachowania zasad lojalnej konkurencji we wszystkich działaniach, w tym także dotyczących rozwoju regionalnego;
  - **Spójności** z polityką makroekonomiczną. Według UE polityka regionalna stanowi element szeroko rozumianej polityki gospodarczej, a jej skuteczność zależy od spójności z polityką makroekonomiczną. Zgodnie z wymogiem sformułowanym w Akcie Jednolitym, państwa członkowskie powinny prowadzić i koordynować swoje polityki gospodarcze w taki sposób, by zmierzały one do redukcji różnic w stopniu rozwoju poszczególnych regionów;
  - **Systematycznej oceny**, która oznacza, że strategie regionalne są monitorowane i aktualizowane we wszystkich fazach. Procedury monitorowania i oceny zmierzają do określania skuteczności działań współfinansowanych przez Unię i bazują na partnerstwie instytucji krajowych i unijnych.

Reasumując należy stwierdzić, iż problematyka rozwoju regionalnego w Polsce budzi coraz szersze zainteresowanie, zwłaszcza za sprawą naszego stowarzyszenia, a w perspektywie przyszłego członkostwa w UE. Jednak tej powszechnie przyjmowanej orientacji na członkostwo w UE nie towarzyszy jak dotąd pogłębiona refleksja nad dostosowaniem naszych struktur i procedur z obszaru rozwoju regionalnego do tam obowiązujących.

Z drugiej strony przekonanie, iż nie będzie możliwe prowadzenie w Polsce innej polityki rozwoju regionalnego niż opartej na rozwiązaniach Unii Europejskiej jest coraz powszechniejsze. Skłania ono do sformułowania ostrożnej hipotezy, iż dotychczasowa orientacja programu PHARE na wspieranie szeroko definiowanych i rozumianych pro-

rynkowych reform społeczno-ekonomicznych, zostanie zastąpiona orientacją na akcesję, czyli wspieranie działań służących przysłemu członkostwu Polski w Unii Europejskiej, także w aspekcie rozwoju regionalnego [7].

Niewątpliwie polityka regionalna UE także ulegnie pewnym modyfikacjom w związku z nieuniknionymi zmianami parytetów oraz przewidywanym członkostwem niektórych krajów Europy Środkowej. Jednak uniwersalne zasady i priorytety polityki regionalnej UE, obowiązujące w latach 1994-1999, będą niewątpliwie podstawową przesłanką dostosowań Polski w tej sferze, a strategiczne kierunki tych dostosowań to:

- Stworzenie niezbędnych, w warunkach gospodarki rynkowej, instytucji polityki regionalnej, przede wszystkim na poziomie regionalnym, ale także i krajowym;
- Stworzenie instrumentów finansowania polityki regionalnej, odpowiadających standardom UE. Promowanie stosowania zasad montażu finansowego i partnerstwa układu publicznego i prywatnego oraz stworzenie funduszu regionalnego sprzyjałoby rozwojowi kompatybilnego z UE instrumentarium polityki regionalnej [6].

Literatura

1. Hausner J., Kudłacz T., Szlachta J.: *Identyfikacja nowych problemów rozwoju regionalnego Polski*. Polska Akademia Nauk, Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju, Biuletyn, Zeszyt 185, Warszawa 1998.
2. Jędrzejewski I.: *Polityka strukturalna w rolnictwie Wspólnoty Europejskiej*. „Wieś i Państwo”, 1993, nr 2.
3. Oblój K.: *Trzy pytania strategiczne*. „Nowe Życie Gospodarcze”, 1998, nr 10/146.
4. Parzymies S.: *Unia Europejska a Europa Środkowa*, Polska Fundacja Spraw Międzynarodowych, Warszawa 1997.
5. Pietrzyk I.: *Regionalne implikacje polityki spójności Unii Europejskiej*. „Gospodarka Narodowa”, Numer specjalny, czerwiec 1998.
6. Szlachta J.: *Dostosowania Polski do Unii Europejskiej w zakresie polityki regionalnej*, „Integracja Europejska”, Centrum Europejskie Uniwersytetu Warszawskiego, Biuletyn nr 4, 1995.
7. Szlachta J.: *Ewolucja programów pomocowych Unii Europejskiej w kierunku Funduszy Strukturalnych*, „Gospodarka Narodowa”, Numer specjalny, czerwiec 1998.
8. Szlachta J.: *Regionalny wymiar konkurencyjności gospodarki*. Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny, Uniwersytet im. A. Mickiewicza i Akademia Ekonomiczna w Poznaniu, Zeszyt 3, Poznań 1996.
9. Szlachta J.: *Znaczenie Europejskich Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności dla rozwoju regionalnego Polski*. [w:] *Skutki integracji z Unią Europejską dla Polski*, Fundacja Edukacji Ekonomicznej, Warszawa 1999.
10. Toczyski W. [red.]: *Międzynarodowa współpraca regionów*. Poradnik. Gdańsk 1998.
11. Wilkin J.: *Główne uwarunkowania ewolucji systemu gospodarczego w Polsce*. [w:] *Ustrojowa wizja gospodarki polskiej*. Raporty IRiSS, Warszawa 1998.

dr Henryk WNOROWSKI
Uniwersytet w Białymstoku
Wydział Ekonomiczny